

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ / REVIEWS AND SURVEYS

БРАТИСЛАВСКАТА БЪЛГАРИСТИКА ДНЕС

BULGARIAN STUDIES IN BRATISLAVA TODAY

Началото на българистиката във Философския факултет на Университета „Коменски“ в Братислава се поставя през академичната 1925/1926 година, когато руският професор Валерий А. Погорелов, преподавал преди това в София, започва да води два часа седмично „Практически упражнения по български език за начинаещи“. След 1945 г. българският семинар се поема от Юлия Юрчова-Стайкова, която се нарежда сред най-продуктивните преводачи на българска художествена литература на словашки език. През 50-те и началото на 60-те години на 20. век предлаганият на всички студенти от Философския факултет практически курс по български език се води последователно от Георги Досев Георгиев, командирован въз основа на двустранно споразумение за културно сътрудничество, проф. Винцент Бланар, изтъкнат славист и българист, д-р Георги Вълчев от тогавашния Чехословашко-съветски институт към Словашката академия на науките и д.ф.н. Ян Кошка, изследовател на българската литература и преводач.

Паметна за българистиката е академичната 1965/1966 година, когато е институционализирана като самостоятелна специалност към новосъздадената Катедра по славистика и индоевропеистика (преименувана през 1986 г. на Катедра по славянски филологии). От основаването на специалността до началото на новото хилядолетие сред преподавателите по българистичните езиковедски дисциплини се открояват имената на д-р Милан Одран, доц. Емил Хорак, д-р Яна Хутянова, доц. Елена Крейчова, проф. Мария Добрикова, а по литературоведските – на д.ф.н. Ян Кошка, доц. Игор Хохел, доц. Звонко Танески. От официалното откриване на българския лекторат¹ през 1967 г. досега в обучението на словашките българисти се включват също командировани от България за определен срок преподаватели. Наред с педагогическата си дейност местните и българските лектори

допринасят както за развитието на българистичните и съпоставителните изследвания, така и за популяризирането на българския език и култура.²

За положителната посока на развитие на съвременната братиславска българистика, която е в навечерието на 100-годишния си юбилей, дължим признателност на настоящата ръководителка на Катедрата по славянски филологии във Философския факултет на Университета „Коменски“ – проф. д-р Мария Добрикова. Завършва българска и словашка филология в братиславската Алма матер, откъдето започва и нейният плодотворен професионален път, посветен на българистиката. В дългогодишната си преподавателска практика тя води редица теоретични и приложни дисциплини, под нейно ръководство са защитени десетки дипломни работи и няколко дисертации, автор е на учебни помагала, съавтор е (с Маринела Вълчанова) на учебник по български език, а също и на първия том на „Българско-словашки речник“. Научните ѝ занимания са широкоспектърни – фразеология и паремиология, лексикология и лексикография, етнолингвистика, транслатология, като повечето ѝ публикации са в съпоставителен аспект с българския език. Член е на редакционната колегия на хуманитарни издания („Български език и литература“, *Slavica Slovaca* и др.), както и на специализирани комисии и журита. За всеотдайната си работа проф. М. Добрикова е награждавана от български институции като Министерството на образованието и науката, Министерството на културата, Българската академия на науките и др.

Днес Катедрата по славянски филологии към Философския факултет на Университета „Коменски“ е единственото място в Словакия, където се изучава българистика, при това в рамките на няколко специалности в бакалавърска и магистърска степен на обучение. Специалността „Писмен и устен превод“ се реализира със съдействието на останалите катедри с чуждоезиков или словакистичен профил, с които ежегодно се съгласуват възможните езикови комбинации за прием и обучение. Приетите студенти имат възможност да учат българистика както в съчетание със словашка, така и с друга чужда филология – руска, английска, немска, гръцка и др. През акад. 2016/2017 г. към Катедрата е открита специалността „Славянски изследвания“ с обучение по два от следните славянски езици: български, полски, словенски, сръбски и хърватски. Съвместно с Катедрата по етнология и музеология се предлага интердисциплинарната бакалавърска и магистърска специалност „Славянски изследвания и етнология“, в която освен етнология се изучава и един от споменатите славянски езици.

В наименованието на всяка една от специалностите е посочен езикът и културата на съответната държава, напр. „Писмен и устен превод – български език и култура и руски език и култура“, „Славянски изследвания – български език и култура и хърватски език и култура“. Така конституирани, специалностите предполагат изучаване не само на езика в теоретико-

приложен аспект, но и запознаване с културата на страната. Като задължителни или избираеми, в учебния план на студентите българисти са включени курсове по увод в българската култура и литература, българска литература (от Средновековието до наши дни), старобългарски език, странознание, българска история, съвременно българско кино. За студентите от преводаческия профил са предназначени няколко транслатологични дисциплини – художествен, специализиран, симултанен и консекутивен превод. Избираемите дисциплини са достъпни за всички студенти от Философския факултет, като на особена популярност се радват курсовете по странознание на България и съвременно българско кино. В рамките на предмета „Славистична екскурзия“ чуждестранните лектори инициират учебни екскурзии до съответните страни, вкл. и до България. Интересът към тях традиционно е голям, независимо че разходите по екскурзията са изцяло за сметка на студентите. Същевременно студентите от всички специалности имат възможност да се включат в предлагания основен курс по български език за небългаристи.

След създаването на специалността не се обявява прием на студенти всяка година. Благодарение на ръководните умения на проф. М. Добрикова през последните години положението се променя и в момента се обучават пет випуска. Въпреки малобройния им състав (между 4 и 8 студенти в курс) за отбелязване е трайното присъствие на българистиката в Университета „Коменски“, както и интересът към нея. А той не се събужда и запазва лесно. За целта се организират посещения на средни училища в Словакия и съвместни мероприятия с Българското средно училище „Христо Ботев“ в Братислава³, на които се представят възможностите за обучение в специалностите на Катедрата по славянски филологии. Статистиката показва, че голяма част от кандидат-студентите, които са посетили мероприятията на Катедрата, подготвени от преподавателите и студентите ѝ по случай Деня на отворените врати на Философския факултет, впоследствие стават нейни студенти и избират да учат български език.

Мотивационният процес продължава и по време на следването на българистите. Те имат възможност да обогатят българистичния си кръгозор чрез програмите за студентски обмен „Еразъм+“ и СЕЕРУС, по които Катедрата има сключени договори с ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, СУ „Св. Климент Охридски“ и ЮЗУ „Неофит Рилски“, както и с посещаване на летните езикови семинари към същите университети. В рамките на програмата за преподавателска мобилност „Еразъм+“ всяка година филолози от тези университети гостуват с цикъл от лекции с акцент върху българския език и култура, които изнасят пред студентите и словашките си колеги. В ход е процедурата по подписване на договор по същата програма и с Института за български език към БАН.

Благотворна мотивираща роля оказват и българските институции в Братислава – Посолството на Република България в Словакия и Българският културен институт, Българският културен съюз (сдружение на българите, живеещи в Словакия), Българското училище, чиито мероприятия студентите посещават или се включват в съвместни прояви – словесно-музикални програми по случай годишнините на училището и 24-ти май, конкурс за есе, публикации в сп. „Сънародник“ и др. Българистите редовно участват в конкурси за превод, организирани от словашкия Фонд за литература, Филологическия факултет на Великотърновския университет, Катедрата по южнославянски и балканистични изследвания към Философския факултет на Карловия университет и др.

Повече от половината абсолвенти, завършващи бакалавърска или магистърска степен, избират за дипломните си работи теми с българистична насоченост. Само през последните три години са защитени успешно 16 работи, посветени на въпросите на превода на административни документи, на изучаването на българския език като чужд, на словашко-българската терминология на миграционното и бежанското право, орнитоложката номенклатура, на творчеството на Добри Войников, Елин Пелин и Светослав Минков, на културата на българите в Словакия и словаците в България, на фолклорни традиции като българската сватба или нематериалното културно наследство на България. Отделни проблеми от дипломните си работи студентите представят на ежегодната университетска научна конференция за студенти (ŠVOK) със състезателен характер.

С цел популяризиране на славянските езици всеки семестър Катедрата по славянски филологии организира езикови курсове за граждани. Макар и малко на брой, курсистите, които избират да учат български език, обикновено имат емоционални причини – български корени и житейски партньори или децата им учат в Българското училище в Братислава.

На фона на не твърде оптимистичните прогнози за бъдещето на българистиката по света ситуацията в Университета „Коменски“ в Братислава на този етап изглежда благоприятна и обещаваща за нейното развитие. Оставаме с надеждата, че така ще бъде и занапред.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ През 1997 г. в Прешовския университет в Източна Словакия е открит български лекторат. Курсът по български език се води от командирован от България преподавател и е достъпен за всички студенти от университета като свободноизбираем предмет. По данни на настоящата лекторка, доц. Снежанка Великова, между 50 и 60 студенти годишно завършват съответните нива на курса.

² На въпросите, свързани с историята и актуалното състояние на българистиката, и на приносите на българските и чуждестранните лектори Мария Добрикова обръща специално внимание в редица свои публикации: *Добрикова, М.* Чуждестранният лектор като мост между езиците и културите – Чуждоезиково обуче-

ние, № 2, 2020, с. 82–89; Добрикова, М. Между традиции и перспективи. Българистиката във Философския факултет на Университета „Коменски“ в Братислава в навечерието на 100-годишния ѝ юбилей. – *Orbis linguarum/Езиков свят*, № 2, 2018, с. 7–15; Добрикова, М. Българистика с прозорец към Дунава. – Минало, настояще и перспективи на чуждестранната българистика. София, СУ „Св. Климент Охридски“, 2013, с. 100–111 и др.

³ То възниква през 1948 г. като основно училище, първоначално посещавано главно от децата на български градинари и преселници от цяла Словакия. Днес в него се обучават ученици с български, словашки, руски, украински, унгарски произход, които получават едновременно българска и словашка диплома за завършена начална, основна и средна степен на образование.

Миглена Михайлова-Паланска / Miglena Mihaylova-Palanska

✉ *Гл. ас. д-р Миглена Михайлова-Паланска*

Секция по терминология и терминография

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

Българска академия на науките, бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София

Катедра по славянски филологии, Философски факултет

Университет „Коменски“ в Братислава, Gondova ulica 2, 81102 Bratislava

m.palanska@ibl.bas.bg

✉ *Assist. Prof. Miglena Mihaylova-Palanska, PhD*

Department of Terminology and Terminography

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia

Department of Slavic Studies, Faculty of Arts

Comenius University in Bratislava, Gondova Street Nr. 2, SK-811 02 Bratislava 1

m.palanska@ibl.bas.bg

Публикувано: 30 септември 2021

Published: 30 September 2021